

Домінік Порчиньські

Регіональний музей в Стальовій Волі

«Неповносправний гість/відвідувач в музеї» - дослідницький звіт

ВСТУП

Дослідження було проведене за допомогою електронної пошти з листопада 2008 року по січень 2009 року. Його ціллю було визначити ступінь відповідності музеїв до потреб осіб з обмеженими можливостями, вжиті заходи, спрямовані на ту групу відвідувачів і продемонструвати плани, пов'язані з ними, котрі повинні реалізувати установи в найближчому майбутньому. Дослідження також мали на меті допомогти у розробці тренінг-програм для співробітників музею.

На анкету відповіли 40 з 740 музеїв, організацій і філій, до яких вона була відправлена. Питання включені до 4-ох частин. У 1-ій знаходяться питання, що стосуються покращень для глухих, у 2-ій питання, що стосуються осіб незрячих і зі слабким зором, в 3-ій з особам з дисфункціями опорно-рухового апарату, і в 4-ій людей стосуються осіб з обмеженими розумовими можливостями. Невелика кількість відповідей заставляє задуматись чи свідчить це про відсутність інтересу у дослідженні, чи спосіб проведення дослідження має бути іншим (анкета поштою, телефоном, з якою особисто проведено інтерв'ю).

З метою аналізу було здійснено розподіл музеїв відповідно до організаторів, згідно Закону про музеї 1. На підставі цього критерію серед респондентів, котрі відповіли на нашу анкету, ми виділили 4 групи. Перша з них – це музеї, які були закладені Міністерством культури і національної спадщини – до цієї групи потрапили 6 установ. Друга група складається з музеїв, засновниками котрих була місцева влада окремих воєводств - їх 17. Третя група – це установи, які керуються локальною владою: повіти, міста і муніципалітети – до неї належить 14 музеїв, які взяли участь в дослідженні. В останній групі знаходяться музей, які керуються іншими особами; це три установи: Музей Природи Національного парку Татр, Музей Пенінського Національного парку і Музей Марії Склодовської-Кюрі, організований Польським хімічним товариством. Умовно під час аналізу першу групу будемо називати міністерськими, другу – воєводськими, і третю - місцевого самоврядування.

Ситуація проілюстрована на діаграмі 1.

1 Закон від 21 листопада 1996 року про музеї, ст. 5.1.

Поділ музеїв з точки зору на організаторів

6

17

14

3

Музеї міністерські

Музей воєводські

Музеї місцевого самоврядування

Інші

Графік 1

1. ГЛУХІ

а) Навчання персоналу спілкуватись з людьми з вадами слуху (мова жестів, фоножести)

Навчання персоналу навичкам спілкування з глухими і німими людьми заявили чотири установи. Решта 36 досі не провели таку підготовку. Це складає 90% респондентів і їх відповідно у 9 разів більше, ніж установ з персоналом, котрий знає мову жестів. Завдяки організаторам, серед музеїв місцевого самоврядування два заявили про навчання для персоналу, серед воєводських і міністерських відповідно по одному, в той час як у четвертій категорії - жодного.

Ситуацію презентує Графік 2:

б) Публікації (листівки, брошури, каталоги) записуються мовою, зрозумілою для людей з порушеннями слуху

Це питання виникло у зв'язку з тим, що тексти для людей з порушеннями органів слухового апарату повинні редагуватись специфічним чином. 10 респондентів підтвердили пристосування їхніх публікацій до цієї вимоги, це ¼ відповідей.

Інша частина - 30 відповідей, не підтвердили відповідності їхніх текстів цим критеріям (ситуацію ілюструє малюнок 3). У кожній категорії наступні дані: 3 установи місцевого самоврядування підтвердили такий тип редагування текстів, серед воєводських музеїв 4, крім того дві міністерських установи і одна з категорії "інші".

Персонал, котрий користується мовою жестів

10%

90%

так

ні

Графік 2

Адаптація текстових публікацій до потреб глухих

25%

75%

так

ні

Графік 3

с) версія сайту для глухих

Те, що музеї мають власний веб-сайт – це вже стандарт, це не тільки джерело інформації про поточну пропозицію, але і вітрина, і одна з форм реклами, тому у дослідженні була піднята проблема адаптації веб-сторінок для осіб із вадами слуху. Схоже як і в питанні, що обговорювалось в попередньому пункті, текст, що міститься на веб-сайтах повинен бути зреагований таким чином, щоб бути зрозумілим для осіб з вадами слуху. Крім того, там може бути запис особи-перекладача з розмовної мови на мову жестів. Установ, які підтверджують адаптацію веб-сторінок для потреб глухих є 9 і вони репрезентують понад 20% від усіх, які надали нам відповіді. Решта, 31 установа, не підтвердила наявності таких веб-сайтів (Графік 4). Наявність веб-сайту в версії для осіб зі слабким слухом підтверджують 2 міністерські музеї, по 3 музеї воєvodські і місцевого самоврядування, і один з категорії "інші".

Сайт у версія для глухих

23%

77%

так

ні

Графік 4

д) Чи окрім проведення по експозиції/-ях реалізуються заходи / заняття, орієнтовані на потреби людей з порушеннями слуху? Якщо так, то вкажіть, які

На це питання позитивно відповіли 11 з посеред усіх музеїв, з яких ми отримали заповнені анкети. Це являє більше чверті всіх відповідей. Решта 29 установ не

підтвердили факту проведення таких занять (Графік 5). Більшість музеїв, котрі підтверджують організацію завдань для людей з порушеннями слуху, належать до міністерської групи і їх є 5. Серед воєводських установ 4 приводять такі заняття, серед самоврядних 2, і один музей з категорії "інші". Друга частина питання була пов'язана з темою і характером занять. І ось, Краєзнавчий музей в Бидгощі має заняття "Арт-терапія". Регіональний музей в м. Стальова Воля зокрема організував в 2008 році фестиваль N, в якому взяли участь художники з обмеженими можливостями, а не тільки з вадами слуху. Етнографічний музей в Торуні організовує щорічний огляд танців і народних пісень за участю дітей з інклюзивного дитячого садка, а також уроки на виставках. У випадку Державного музею Аушвіц-Біркенау з'явилася концепція використання навушників, доступних для громадськості з метою підвищення якості сприймання людьми зі зниженим слухом через регуляцію гучності. Музей Природи Національного парку Татр веде «польові» уроки з використанням ляльок - малі театральні форми.

Проведення занять та інших заходів для осіб з порушенням слуху

28%

72%

так

ні

Графік 5

2. Незрячі/зі слабким зором

а) навчання для персоналу з проведення екскурсій для сліпих і осіб зі слабким зором.

Підготовку своїх співробітників для проведення екскурсій для осіб зі слабким зором підтвердили 10 музеїв, котрі прислали нам заповнені анкети, або 25%. Решта, 30 закладів, не здійснила такої підготовки (Графік 6). У перерахунку на організаторів, п'ять воєводських музеїв стверджують, що мають персонал навчений працювати зі сліпими або з особами з вадами зору. Серед міністерських та самоврядних музеїв про таку підготовку заявили 2 установи, крім того 1 з групи "інші".

б) описи виставок в аудіо-версії

Про реалізацію таких інновацій для полегшення контакту з виставкою особам зі слабким зором заявили три музеї – Музей-палац Вілянув, Регіональний музей в м. Стальова Воля та Музей Штутгоф в Штутові. Решта 37 установ не заявляли про введення аудіо-описів. Це досить зрозуміло, адже це вимагає деяких фінансових витрат.

Підготовка персоналу для роботи з людьми з вадами зору

25%

75%

так

ні

Графік 6

с) підписи / опис на мові Брайля

Такі описи ввів Регіональний музей в м. Стальова Воля

д) Адаптація підписів до потреб людей з вадами зору (великі літери, контрастний фон);

Для полегшення особам з вадами зору можливості прочитання записаної інформації, слід використовувати великий шрифт і контрастний фон (наприклад, чорні букви і яскраво-оранжевий фон). Про використання таких методів заявляє 6 музеїв, це 15% відповідей. Решта, 34 установи, не підтвердили такої адаптації підписів (Графік 7). Серед установ, котрі підтверджують ці заходи для двох музеїв організатором є міністерство, для одного воєводства, для трьох - місцеве самоврядування.

Введення підпису, адаптованого для осіб зі слабким зором

15%

85%

так

ні

Графік 7

е) Можливість доторкатися до експонатів;

Так як єдиний спосіб "побачити" артефакт для незрячих це дотик, ми запитали, чи можуть такі особи в тих установах скористатись такою можливістю. І ось 17 установ заявили, що частину експонатів можна сприймати на дотик, це 38% від усіх відповідей. Решта 23 музеї не вказали на таку можливість (Графік 8). Це, звичайно, зрозуміло, враховуючи необхідність захисту об'єктів і лише невелика частина, таким чином, може бути доступна. З іншого боку, на думку приходять тільки репліки, які також несуть за собою фінансові витрати. Серед музеїв, які відзначили цю відповідь 7 воєводських, 3 міністерських, і 5 самоврядування.

ф) Версія сайту для осіб з вадами зору

Жоден з музеїв не підтвердив наявність такого сайту.

g) Чи окрім проведення по експозиції/-ях реалізуються заходи / заняття, орієнтовані на потреби людей з порушеннями зору? Якщо так, то вкажіть, які

10 установ, або 25% підтвердили проведення іншого типу заходів поза межами стандартної екскурсії, інші 30 (75%) не зробили такої заяви (Графік 9). З цих десяти 4 організовані міністерством, 2 маршалківським урядом, і 4 місцевими органами влади.

Можливість тактильного сприйняття експонатів

43%

57%

так

ні

Графік 8

Проведення занять та інших заходів для осіб з вадами зору

25%

75%

так

ні

Графік 9

Деякі музеї вже досягли великих успіхів у співпраці зі сліпими або особами з вадами зору. Етнографічний музей ім. Марії Знамеровскей-Пруферовой в Торуні в 2005 році отримав Сібіл за захід "Росло велике дерево" для незрячих відвідувачів, а в 2006 організував ще один захід "Дерев'яний світ". Регіональний музей в м. Стальова Воля отримав нагороду в 2007 році у конкурсі Сібіл за програму "Галерея на дотик", також має пластичні майстерні. Працівники Надвіслянського музею в м. Казімеж-Дольни в 2005 році взяли участь у тренінгу «Музей для всіх», і висновки з нього привели до адаптації експозиції на потреби інвалідів по зору. Музей архітектури у Вроцлаві зробив доступним макет, Музей археології та історії в Ельблонзі проводить пілотажеві музейні уроки і купив копію експонатів, котрих незрячі люди можуть доторкнутися. Спеціальні заняття ведуть: Краєзнавчий музей ім. Леона Вичолковського в Бидгощі, Національний музей у Вроцлаві, Етнографічний музей і Королівський замок на Вавелі.

3. ОСОБИ З ФІЗИЧНИМИ ВАДАМИ

а) ліфт

Встановлення ліфта для неповносправних у своїх закладах підтвердили 10 музеїв (25%). Про відсутність ліфтів заявили решта, 30 установ (Графік 10). Звичайно, потреба встановлення ліфта не може розглядатися в якості обов'язку для всіх музеїв. Не кожна

установа потребує його встановлення. Крім того, конструкція будівлі або характеру діяльності, у багатьох випадках унеможливають таке розв'язання, що обговорюється пізніше в аналізі. Серед музеїв, що підтверджують наявність ліфтів для неповносправних: 3 організовані міністерством, 4 воєводських, 2 організовані органами місцевого самоврядування, а четверта група повідомила про факт встановлення ліфта в одному з музеїв.

встановлення ліфтів

25%

75%

так

ні

Графік 10

в) під'їзні шляхи;

Про будівництво пандусів для полегшення доступу до будівлі музею заявило 15 установ, що становить 38% опитаних. Решта 25 не відмітили цієї відповіді (Графік 11). Як і в попередньому пункті, не в кожній з установ, що беруть участь в анкетуванні, існує необхідність створення пандусів, крім того, в деяких випадках встановлення ліфта робить будівництво платформи лишнім. З точки зору на організатора - 4 музеї міністерські, 6 - воєводських, 4 – органів місцевого самоврядування, і 1 з категорії "інші".

Будівництво рамп для інвалідних візків

38%

62%

так

ні

Графік 11

с) туалет

Про адаптацію туалетів для неповносправних (розширені двері, ручки) заявило 19 музеїв, або 46% опитаних у нашому дослідженні. Решта 21 не підтвердили цього факту (Графік 12). З точки зору на організатора - 5 музеї міністерські, 10 - воєводських, 2 – органів місцевого самоврядування, і 2 з категорії "інші".

d) парковка

Про призначення парковочних місць для людей з обмеженими можливостями за допомогою відповідного позначення заявило дев'ять музеїв (23%). Решта 31 не

повідомляють про такий факт (Графік 13). Звичайно, в деяких випадках з'явилася примітка, що цей заклад просто не має власної парковки (Вавель), що в деякій мірі пояснює результат. Серед музеїв, що заявили про позначення зарезервованих місць для паркування: 3 організовані міністерством, 3 - воєводствами і 3 – органами місцевого самоврядування. У четвертій групі не було жодної позитивної відповіді.

Музей має туалет пристосований до потреб людей з фізичними вадами

46%

54%

так

ні

Графік 12

Музей має спеціалізовані місця для паркування для неповносправних

23%

77%

так

ні

Графік 13

е) Чи на території об'єкту існують архітектурні бар'єри , які неможливо усунути і котрі заважають/перешкоджають доступу до усїєї / частини виставки для людей на інвалідному візку/на милицях? Якщо так, перерахуйте їх:

22 установи (65%) з 40 підтвердили існування перешкод, які неможливо усунути, і вони заважають пересуватись людям з обмеженими можливостями опорно-рухового апарату. Це обумовлено в основному тим, що заклади розташовані в історичних будівлях, спорудах, втручались в конструкцію котрих яких не можна (наприклад, замок п'ятнадцятого століття в м. Дембно або постійна проблема музеїв типу скансен з високими порогами, що ведуть до хат).

е) Чи окрім проведення по експозиції/-ях реалізуються заходи / заняття, орієнтовані на потреби людей з порушеннями зору? Якщо так, то вкажіть, які

Підтвердження проведення заходів крім екскурсій по виставках з урахуванням потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями надали 12 музеїв (30%), решти 28 не підтвердили цього факту (Графік 14). З точки зору на організатора - 4 музеї міністерські, 4 - воєводські, 3 – органів місцевого самоврядування, і 1 з категорії "інші".

Заняття адаптовані до потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями проводять: Музей археології та історії в Ельблонзі, Краєзнавчий музей в Бидгощі в рамках „Арт-терапії”, Етнографічний в Торуні ("Ми вчимося і граємося в музеї" з 1986 року), Музей паперового виробництва в Душниках Здрою, Регіональний музей в м. Стальова Воля, Музей опольського села в Ополе, Державний музей етнографії у Варшаві, Музей-палац Вілянув, Національний музей у Вроцлаві, Королівський замок на Вавелі. Крім того, працівники Музей Природи Національного парку Татр проводять виїзні заняття в ортопедичних реабілітаційних центрах.

Проведення занять та інші заходів для людей з обмеженими фізичними можливостями

30%

70%

так

ні

Графік 14

4. Особи з обмеженими розумовими можливостями

а) Підготовка персоналу для контактів з людьми з обмеженими розумовими можливостями

Робота з людьми з обмеженими розумовими можливостями вимагає відповідного підходу, знання правил поведінки та співпраці з вихователями таких груп, які відвідують музей. Про підготовку співробітників до контакту з людьми з обмеженими розумовими можливостями заявили 7 установ, що складає 18% всіх відповідей. Решта 33 музеї не підтвердили відповідності цьому критерію (Графік 15). З точки зору на організатора - 2 музеї міністерські, 1 - воєводські, 3 – органів місцевого самоврядування, і 1 з категорії "інші".

Навчання персоналу для праці з особами з обмеженими розумовими можливостями 18%

82%

так

ні

Графік 15

б) Чи окрім проведення по експозиції/-ях реалізуються заходи / заняття, орієнтовані на потреби людей з порушеннями зору? Якщо так, то вкажіть, які

Про проведення заходів, що виходять поза рамки стандартних екскурсій заявило 17 музеїв, що становить 43% від усіх відповідей. Решта 23 установи не підтвердила проведення таких заходів (Графік 16). З точки зору на організатора - 4 музеї міністерські, 7 - воєводських, 2 – органів місцевого самоврядування, і 1 з категорії "інші".

Окрім проведення занять та семінарів для людей з обмеженими розумовими можливостями Етнографічний музей в Торуні проводить кожного року інтеграційний захід Гайк-Майк так само, як Музей гігантів в м. Єленя-Гура організовує інтеграційний мистецький пленер Нижньої Сілезії. З різними видами центрів і шкіл співпрацюють Музей керамічної технології у КОЛІ, Регіональний музей "Грецький дім" в м. Мисленіце, Музей археології та історії в Ельблонзі, Регіональний музей в Тарнові і Музей Природи Національного парку Татр. Про наявність правильно навченого персоналу і проведення уроків заявили Музей друкарства в м. Цешин, Краєзнавчий музей в Бидгощі, Регіональний музей в м. Стальова Воля, Сілезький музей в Катовіце, Державний музей етнографії у Варшаві, Музей-палац Вілянув , Національний музей у Вроцлаві і Королівський замок на Вавелі. Слід зазначити, що різні установи підтвердили їхній контакт з групами людей з обмеженими інтелектуальними можливостями і співпрацюють з ними, коли це можливо.

Проведення занять та інших заходів для осіб з обмеженими розумовими можливостями

43%

57%

так

ні

Графік 16

5. Чи має намір ваша установа провести додаткові заходи, щоб бути більш відкритими на потреби людей з обмеженими можливостями? Якщо так, перерахуйте їх:

Про введення у широкому розумінні, можливостей доступності, заявили 31 музей (тобто, майже 77% від загальної кількості), інші 9 не стверджували про плани введення таких варіантів (Графік 17). Серед установ, які підтримують цю ініціативу, 5 організованих міністерством, 14 воєводствами, 10 органами місцевого самоврядування, і 2 відносяться до категорії "інші". Плани розширення пропозиції та введення можливостей доступності можна розділити на чотири категорії: усунення

архітектурних бар'єрів, введення удосконалень відповідно на потреби незрячих і осіб з вадами зору, введення удосконалень на потреби глухих / з вадами слуху та "інші". Перша категорія, до якої входить реконструкція існуючих будівель / приміщень, монтаж ліфтів та пандусів, туалети, та увага до потреб людей з обмеженими фізичними можливостями в новозбудованих будинках регулюється Законом про будівництво 2. Про адаптацію об'єктів заявили 17 установ. Про введення покращень для полегшення сприймання сліпими / особами з вадами зору заявляє 10 установ. У рамках цього передбачаються наступні проекти: реконструкція веб-сторінок, листівок, написів шрифтом Брайля, описів виставок в аудіо-форматі, створення макетів.

2 Див. Закон про будівництво розд. 1, ст. 4.1.

Впровадження покращень для глухих осіб планує 3 установи, а саме: друк листівок з урахуванням потреб глухих, навчання мови жестів і закупівлі палмпотів. Четверта категорія, до котрої своєю програмою вписалися 6 установ, включають у себе тренінги і розширення освітньої діяльності (наприклад, для дітей з аутизмом). Заплановані проекти також можуть бути розділені на комплексні і спеціалізовані, так як частина установи відкривається на потреби осіб з певним типом неповносправності (інвалідності), а деякі розвивають пропозицію у багатьох напрямках, наприклад, усувають архітектурні бар'єри, а також розширюють свої веб-сайти, адаптують підписи, персонал проходить курс мови жестів і т.д. Деякі відповіді важко інтерпретувати однозначно, адже вони подаються без деталей. Одна з відповідей "Активність неповносправних буде причиною адаптації музейної пропозиції до їхніх потреб" нашоухує на питання, чи повинен даний заклад заохочувати скористатися своєю пропозицією осіб з обмеженими можливостями, або ж чи особи з обмеженими можливостями повинні підкреслювати бажання відвідати установу?

Залежності між тим, що здійснюється і типом установи презентує таблиця нижче, очевидні суттєві розбіжності між міністерськими музеями та іншими типами закладів. Терміни "виконано" і "не виконано" були подані для цілей порівняння. Перший являє собою суму всіх вже зроблених покращень, а також організовані заняття в певній групі. Другий відноситься до проектів ще незавершених. З метою підвищення певності у списку подані лише міністерські, воєводські та самоврядні музеї.

Тип музею

Міністерський

Воеводський

Місцевого самоврядування

Виконані справи 42% 19% 18%

Невиконані справи 58% 81% 82%

Таблиця 1: Резюме заходів, виконаних до цього часу, з метою адаптації музеїв до потреб неповносправних.

Зростаючий інтерес до проблеми і бажання реалізувати різноманітні удосконалення, і те, що заявляють установи під час дослідження показує, що в майбутньому ситуація покращиться незалежно від музею, свідчить про те відсоткове порівняння планів, підготовлених різними установами, які ілюструє таблиця 2

Міністерські Воеводські Місцевого самоврядування

83% 82% 71%

Таблиця 2: Заяви введення інновацій для неповносправних гостей-відвідувачів
ВИСНОВОК

Дослідження, незважаючи на невелику кількість відповідей, показують, що проблем з доступністю музеїв на потреби людей з різними типами неповносправності в даний час розглядаються і вирішуються в багатьох установах, або ж плануються різні типи покращень. Анкета в декількох випадках була визнана, як необхідна акція і як така, що вносить цінний внесок у широкомасштабні заходи, спрямовані на відкриття музеїв для людей з обмеженими можливостями. Вона розбудила інтерес до цієї теми і в двох випадках її прийнято за свого роду керівні принципи щодо втілення "анкета дає зрозуміти, скільки ще потрібно зробити, щоб поліпшити комфорт відвідання для людей з обмеженими можливостями". З'явилося також зауваження про відсутність відмінності між формами діяльності, спрямованої на дітей і дорослих, що відповідно до респондента має важливе значення. Проблемою в деяких випадках було адресування анкет, навіть після телефонної розмови з проханням вказати особу, відповідальну за роботу з людьми з обмеженими можливостями, або введення покращень. Заповнення анкети особою компетентною в цій області дає найвищий рівень ретельності. Одне з можливих рішень цієї проблеми полягає у визначенні освітнього координатора для відвідувачів з обмеженими фізичними можливостями та розміщення інформації на сайті. Протягом певного часу ми розглядали питання включення до дослідження Регіонального музею в м. Стальова Воля під страхом втратити об'єктивність. Тому що ми музейна установа, і протягом певного часу ми втілюємо деякі програми, призначені

для відвідувачів з обмеженими можливостями, ми вирішили включити у дослідження нашу установу. Музей м. Стальова Воля належить до групи музеїв місцевого самоврядування, тому в підсумковому зіставленні це істотно не змінює результату. Оскільки це перший в своєму роді захід, окрім інформації про стан музеїв щодо їхньої адаптації до потреб людей з усіма видами неповносправності, він бере за основу перегляд методологічних питань і здійснення подальших досліджень в майбутньому, зі змінами і доповненнями елементами не взятими під увагу цього року, що дало б можливість порівняння результатів, що музеї стають все більш і більш доступними порівняно зі станом у 2008 році.

Список музеїв, які відповіли на анкету:

МУЗЕЇ МІНІСТЕРСЬКІ

Національний музей у Вроцлаві

Музей-палац Вілянув

Музей Штутгоф в Штутові

Державний музей Аушвіц-Біркенау

Державний музей етнографії у Варшаві

Королівський замок на Вавелі

МУЗЕЙ ВОЄВОДСЬКІ

Музей Азії і Тихоокеанського регіону у Варшаві

Музей народної архітектури - етнографічний парк в Ольштинку

Музей народної архітектури в м. Санок

Етнографічний музей ім. Марії Знамеровскей-Пруферовой в Торуні

Музей гігантів в м. Єленя-Гура

Музей народної культури в м. Кольбушова

Мазовецький музей у Плоцьку

Надвіслянський музей в м. Казімеж-Дольни

Регіональний музей в Тарнові

Музей паперового виробництва в Душниках Здрою

Музей династії П'ястів в Леднице

Музей витоків польської держави в Гнезно

Підкарпатський музей в Кросно

Музей Сілезії опольської в Ополе

Сілезький музей в Катовіце

Музей опольського села в Ополе

Замок-музей в Дембні

МУЗЕЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Музей археології та історії в Ельблонзі

Музей архітектури у Вроцлаві

Музей друкарства в м. Цешин

Музей історії міста Лодзь

Музей ім. Яна Дзержона в м. Ключборк

Краєзнавчий музей ім. Леона Вичолковського в Бидгощі

Музей природи в м. Єленя-Ґура

Регіональний музей "Ґрецький дім" в м. Мисленіце

Регіональний музей в м. Стальова Воля

Регіональний музей в м. Свєбодзін

Обласний музей Лімановської Землі

Музей керамічної технології у КОЛІ

Музей в Томашові Мазовецькому ім. Антоній хр. Островського в Томашові
Мазовецькому

Музей Равською Землі

ІНШІ МУЗЕЇ

Музей Марії Склодовської-Кюрі у Варшаві

Музей національного парку Пеніни

Музей Природи Національного парку Татр